

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Sacramentalis Scholasticæ Et Moralis Pars ...

Ad Mentem Doctoris Subtilis Ioannis Duns Scoti D. Augustino conformen

In Qua Tractatur De Contractu Et Sacramento Matrimonii

Bosco, Jean a

Lovanii, 1678

Concl. XII. Occultè corrupta, de vitio interrogata, tegere illud potest, &
exigere Matrimonium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73432)

In dubio de
sufficiencia
causae, aut
quando i-
mponitur scan-
dalu[m] Ec-
clesiae, ex-
pectanda
est sententia
superiore.

quando non constat satis de justitia causae, aut
rimerur scandalum, vel satisfaciendum est
Ecclesiae, expectandam esse sententiam Ordina-
rii seu Episcopi, quod ab Omnibus admit-
tatur. Enimvero sicut in dubio aliorum ju-
rium & contractuum, non deciditur causa pro-
prio judicio, sed recurritur ad Judicem com-
petentem; ita quoque impraesentiarum, dum
dubia est obligatio contractus sponsalium,
non proprio judicio causa erit decidenda, ne-
mo enim iudex in propria causa; sed oportet
recurri ad iudicem competentem, eisque
sententiam expectare; Iudex autem compe-
tens in causa matrimoniali est persona Eccle-
siastica, postquam Matrimonium elevatum
fuit ad dignitatem Sacramenti, ut ex alibi
dictis constat.

Satis
209.
An sponsa
in iudicio
possit
generare
sponsam
occidit
sponsam
sponsam

Et quamvis sponsalia non sint Sacramen-
tum; tamen quia via ad Sacramentum, id est ad
idem tribunal pertinent. Loquimur autem de
sponsalibus inter fideles; quemadmodum enim
Matrimonium inter infideles non spectat
ad Ecclesiam, utpote contractus aliquis
merè civilis & politicus, sed ad Principes sae-
culares; ita quoque sponsalia infidelium, tam-
quam contractus merè civilis & politicus,
non ad Ecclesiam, sed ad Principes saeculares
spectat; qui proinde in dubio consulendi sunt,
& eorum sententia expectanda; non enim
potest quisquam in dubio privare alterum re-
sua, seu jure jam acquisito; nam juxta Reg.
Juris 65. de Reg. Juris in 6. *In pari delicto vel
causa potior est conditio possidentis.*

Reg. 65. de
Reg. Juris
in 6.
208.
Duplex hic
est dubium,
quod quid sit
sponsa
Aversa.

Porrò duplex hic est dubium, unum de jure,
alterum de facto; de jure, quando dubitatur,
num talis causa sit sufficiens: de facto, quando
dubitatur, num reverà subsit. Verum hoc du-
bium juris, inquit Aversa q. 8. de Spons. sect.
16. *Adde etiam solet*, non videtur contingere
posse, nisi apud personas rudes & simplices:
quia viri docti probe sciunt, num in jure sit
sufficiens talis causa. Et ubi sunt opiniones
pro utraque parte probabiles, non dicitur res
dubia, sed perindè habetur ac moraliter certa,
ut quis sub tali probabilitate possit sponsalia
solvere. Quare persona rudis & simplex, in
hoc casu non indigebit praecise sententiâ Ju-
dicis, sed satis uti poterit consilio viri docti.
Dubium autè facti, non solum impedit priva-
tum quemque à solvendis sponsalibus, sed
etò magis Judicem, qui in dubiis vavere potius
debet reo. Solum ergo quando factum est du-
bium apud privatum, sed constabit certò
apud Judicem; utpote si testes nolint manife-
stare ulli privato, sed in judicio deponant ve-
ritatem: tunc, inquam, habebit locum hæc re-
gula, ut quis non propriâ auctoritate, sed Ju-
dicis sententiâ sponsalia solvat. Hactenus
Aversa. Tu cogita. Ego ad alia transco,
& quero.

Nunquid sponsa, quæ scit se fornicatam

fuisse, habetur tamen communiter pro vir-
gine, potest interrogata tegere illud vitium,
& exigere à sponso Matrimonium? Respondeo:

CONCLUSIO XII.

Occultè corrupta, de vitio interro-
gata, tegere illud potest, & exi-
gere Matrimonium.

Prima pars est communis, & ratio mani-
festa; quia nemo tenetur seipsum infama-
re, & sponsi est inquirere, ac maturè sibi
prospicere, cum qua contrahat: quod si deci-
piatur, aut potius, si erret in persona, putans
virginem, quæ non est, sibi imputet; quia scit,
aut scire debet, tale vitium ordinariè occultari,
quantum possibile est: undè saltem ex con-
suetudine sponsus id censetur sponsæ condona-
re, & condonari debuit, ne pluribus spes
nubendi in perpetuum præcideretur.

209.
Sponsus con-
donas spon-
sæ occultationem for-
nicationis.

Vicissim autem sponsa censetur condona-
re sponso fornicationem, post sponsalia com-
missam; cum nec illa soleat revelari, & spon-
sæ sit sibi ipsi prospicere, inquirendo de vita
sponsi, sive post, sive ante sponsalia; quod si
non faciat, sibi ipsi imputet, si decipiatur, sive
in hac qualitate, sive in aliis v.g. paupertate,
deformitate & similibus, quæ non impediunt
vitam socialem, aut generationem, vel honestam
prolis educationem; neque enim & istæ
qualitates solent spontè aperiri, sed diligen-
ter ab iis, quorum, interest, inquire; undè sibi
invicem spondentes, solent & illas condona-
re, nisi contrarium exprimant. Et ratio est;
quia per ipsas non præjudicatur usui seu fini
Matrimonii, adeoque non constituunt
aliquam notabilem inæqualitatem, cum de-
tur seu promittatur corpus, aptum ad genera-
tionem, pro alio corpore, similiter apto;
cætera autem accidentalia sunt, in quibus,
secundùm commune judicium, non requiri-
tur stricta æqualitas.

210.
Nisi contra-
rium expri-
mans.

Dixi; *Nisi contrarium exprimant*; quia cum
liberum sit eis sponsalia contrahere, vel non
contrahere; contrahere absolute, vel sub con-
ditione; si sponsus expressè diceret: *Promitto
tibi Matrimonium, si à parte rei sis virgo: Si
habeas has divitias &c.* certum est, istis condi-
tionibus non existentibus, sponsalia omninò
esse irrita, & injuriam fieri sponso, si sponsa
simulet tales condiciones subesse, quando à
parte rei deficiunt. Immò tamen absolute
contraheret, sit ipsi vera injuria, si fingantur
istæ condiciones, ut per illam fictionem
seu dolum alliciatur ad sponsalia contrahen-
da, quæ aliàs omninò rejiceret. Aliud quippe
est, positivè fingere se virginem, aut divi-
tiam; aliud verò non propalare suam corrup-
tionem, aut paupertatem; sed eam tegere me-
diis alioqui licitis, quibus solent homines
uti ad talia vitia occultanda.

211.
Obiectio.

Obicitur contractus sponsalitiis est quasi contractus emptionis & venditionis, ubi vir est quasi emptor, & mulier quasi venditrix corporis sui; at venditor lege iustitiæ tenetur latentia vitia indicare emptori, maxime, quando de eis interrogatur, tamen si alioquin nunquam illam posset vendere, sed eam perpetuo deberet retinere, quia nemo rem voler emere ita vitiosam, etiam minimo pretio; ergo similiter mulier occultè corrupta, tenetur vitium istud pandere interroganti desuper, estò perpetuo deberet abstinere à nuptiis; præsertim cum usura corporis corrupti, non sit digna tali pretio, scilicet Matrimonio; ut patet, quando aliquis promittit Matrimonium ad extorquendam copulam cum virgine, quam non tenetur ducere, si inveniatur eam corruptam.

212.
Solutio ex
Sancho.

Respondet Sanchez lib. 6. disp. 27. n. 11. disparere esse rationem in cæteris contractibus, cum in illis non sit communi receptum consensu, ut liceat vitia occulta tegere; immò adversus regentem datur actio, etiam in foro externo; arg. leg. *Julianus*, 13. ff. de Action. empt. *Julianus lib. 15. inter eum, qui sciens quid, aut ignorans vendidit, differentiam facit in condemnatione ex empto; ait enim: qui pecus morbosum, aut tignum vitiosum vendidit, si quidem ignorans fecit, id tantum ex empto actione præstiturum quantum minoris esset empturus, si id ita esse scisset: si vero sciens reticuit, & emptorem decepit, omnia detrimenta, quæ ex ea emptione emptor traxerit, præstaturum ei.* In contractu autem Matrimonii illud est communi usu & consensu receptum, ut probavi n. 8. inquit Sanchez.

Rogas, quâ ratione probaverit? Quia nimis durum esset ac onus intolerabile, huiusmodi foeminas cogere, ut innuptæ maneat; vix enim audebit aliqua proprium vitium detegere, & eo detecto nulli, nisi infamæ sortis viro nubet.

Hinc ibidem probat à simili, puellam, regentem defectum istum, non peccare contra iustitiam; quia quàmvis, iuxta veriore sententiam, certus de lucro non possit spondere, quia esset fraus ac inæqualitas spondentium; equidem in ludo certus de victoria potest augere spondiones, ob naturales ludi leges, quæ consensu utriusque ludentis has condiciones admiserunt.

213.
Arguitur
contra solu-
tionem.

Sed quæro ego: qui perdidit ludum, solerne conquiri de eo, quod victor auxerit spondionem? Nullo modo, cum sciat, iustè id factum fuisse. Et tamen, qui duxit uxorem, putans eam virginem, & inveniit corruptam, soler indignissimè illud ferre; ita ut subinde perpetuè ex eo remaneant discordiæ inter conjuges, & divortia celebrentur, si non jure, saltem factò; & quando illa mala prævidentur, communis opinio est, sponsam ex charitate debere vel vitium dete-

gere, vel abstinere à Matrimonio, ut ibidem n. 10. docet Sanchez his verbis: Si verosimile sit maritum habiturum illius defectus notitiam, & ægerimè laturom, vitamque discordiis plenam acturum, ac malè tractaturum uxorem, est peccatum lethale contra charitatem illi nubere, eo tacito defectu. Quia datur gravis ansa scandali, multorumque criminum, quæ saltem lex charitatis vitare obligat. Quare merito Navarrus dixit, se non audere in hoc casu oppositum alicui consilium. Hæc Sanchez.

Quæ si vera sint, quomodò verum est, quod sponsi sibi invicem condonent occultationem huiusmodi defectuum? Quippe illa indignatio signum manifestissimum videtur, sponsum nunquam in illam occultationem consensisse; alioquin omnino irrationabiliter indignaretur, cum tamen putet se iustissimè indignari.

Respondetur: si aliqui tales sint, omnino irrationabiliter indignari (vel si rationabiliter, non indignantur de occultatione defectus seu vitii; sed potius de ipso defectu) quia sciverunt, aut saltem scire debuerunt, talia vitia posse latere, nec solere à sponsis, vel eorum amicis publicari. Interim charitas dicitur, ut etiam irrationabiles iræ & scandala, potius accepta, quàm data, eventur, quando commodè possunt evitari, sicut possunt in tali casu evitari; quia melius est tali mulieri, non esse conjugatam huic viro, quàm conjugatam esse, & aded malè ab ipso tractari; ergo tunc saltem ex propria charitate, & ex charitate proximi tenetur vel defectum detegere, vel Matrimonium spontè declinare, prætexendo aliam causam.

Respondeo 2. ad principalem objectionem; etiam venditorem non teneri omnia vitia explicare, quando alioquin res, quæ venditur, utilis est ad usum, ad quem venditur, & non exceditur in pretio; quàmvis forte emens nollet eam emere, si sciret hunc vel istum defectum accidentalem rei; jam autem in casu proposito, res quæ venditur, putà corpus mulieris, est utilis ad usum, ad quem venditur & emitur, scilicet ad usum conjugalem, ut sponditur, & non est inæqualitas in pretio, quia datur corpus pro corpore; corpus porro hominis liberi non æstimatur pretio.

Nec obstat, quod supra dictum est; usuram corporis corrupti, non esse rem dignam Matrimonio; quia hic non promittitur aut datur corpus pro usura corporis, sed pro ipso corpore, apto ad usum matrimonialem, & alia onera Matrimonii portanda, non pro unico actu, sed pro perpetuo.

Restat alia obiectio, in qua quæritur; an mulier, mediis, alioquin licitis, tegens corruptionem suam, saltem non mentiatur, id quæ perniciosè graviter? Et pars affirmativa pro-

probat; quia non tantum mendacium est in verbis, dum aliquis aliud, quam sentiat, significat; sed etiam in factis, cum per signa factorum vel rerum aliquid contrarium veritati significat: sed hæc mulier utens mediis, ne vir percipiat defectum, significat factis & signis se esse virginem, cum tamen non sit: ergo mentitur: & cum sit deceptio in re notabili, merito ac jure optimo sic existimata, erit mendacium graviter perniciosum & proinde culpa lethalis.

Nec obstat; si dicas, neminem teneri se prodere; id enim verum est, quando coactus, & contra suam voluntatem constituit se in aliquo statu: at in hoc casu voluntate suâ eligit femina illa nubere. Quare teneretur vel ab illo Matrimonio abstinere, vel vitium suum patefacere, quo vitetur ulterius deceptio.

Respondet Sanchez supra n. 11. si ipsa uteretur illis mediis, animo se fingendi virginem, esse mendacium, sed non lethale; nisi in casu expresso n. 10. (puta, quando illa fictio deprehensa post Matrimonium, foret causa gravium discordiarum inter conjuges) si verò non animo fingendi se virginem, sed tantum suum vitium tacendi & occultandi, & ita utendi jure suo, non esse mendacium: quia tacere & bonis mediis occultare vitium, non est mentiri, ut docet D. Thomas 2. 2. q. 111. art. 1. ad 4. Hæc Sanchez.

Subscribo verba Doct. Angel. Ad 4. dicendum, quod sicut aliquis verbo mentitur, quando significat, quod non est; non autem quando tacet, quod est, quod aliquando licet: ita etiam simulatio est, quando aliquis per exteriora signa factorum vel rerum significat aliquid, quod non est; non autem si aliquis prætermittit significare, quod est. Unde aliquis potest peccatum suum occultare absque simulatione. Nunc quæro ego: in casu proposito nonne mulier corrupta illis mediis significat aliquid, quod non est? Quippe significat se esse virginem, qualis non est. Aliud foret, si abstineret à nuptiis, ne deprehenderetur corrupta; tunc enim propriè tacet, quod est, & prætermittit significare, quod est, quod absque dubio licitum est.

Unde facilius excusarem à mendacio, quæ interrogata, an sit virgo, affirmat; & rogata, an sit corrupta, negat, subintelligendo, in communi hominum æstimatione; quàm vis enim restrictio purè mentalis sit purum mendacium, & per consequens illicita; secus tamen, quando ex circumstantia restrictio solet communiter subintelligi; jam autem istis verbis: *Sum virgo*, vel, *Non sum corrupta*, solet communiter subintelligi hæc restrictio; secundum communem hominum æstimationem; nam sciunt homines, aut certè scire debent, quod ex mille non una vitium istud, tamen si subsit, confitebitur coram hominibus, quamdiu potest illud occultare, cum seipsam non

debeat infamare cum tanto suo incommodo; ergo merito hæc restrictio ex circumstantiis ab omnibus subintelligitur.

Undè Aliquorum sententia est; Moniales, quæ coram Deo non est virgo, posse absque ullo peccato recipere velum consecrationis, quod secundum Canones 25. ætatis anno virginibus solet conferri ab Episcopo, dummodò res sit occulta, & communiter existimetur ab hominibus virgo. Probatur; quia tali casu non committitur ulla fictio, quoniam preces & cætera, quæ in hac consecratione adhibentur, solum habent vim per modum deprecationis, factæ in persona Ecclesiæ, concurrente ad hoc, ipso Ordine Episcopali, & tota significatio ceremoniarum, est ex institutione Ecclesiæ; ergo in potestate Ecclesiæ est, hanc formam consecrandi, quando periculum gravissimi incommodi ita postulat, etiam illis accommodare, quæ publicè virginibus habentur, quàm vis coram Deo non sint; nam & hæc quoque suo modo possunt esse sponsæ Christi, & sunt omnium gratiarum, quæ ibi postulantur à Deo, capaces. Cum ergo Ecclesia sic possit intelligere illa verba, quidni de facto illa verba sic intelligat, quandoquidem ex millibus non erit una, quæ defectum tanti ponderis revelabit? Ecclesia autem non intendit instituire ceremonias aliquas, quas recipiendo, multæ Moniales peccabunt.

Per virginem ergo potest intelligi virgo putatitia, quæ quidem verè apud Deum talis non est, & etiam apud homines, si res foret publica, non haberetur virgo; tamen, propter ignorantiam, ab hominibus putatur virgo. Sicut aliquando vocatur aliquis ab hominibus Doctor, Prætor, Judex, qui putatur talis esse, quàm vis à parte rei non sit. Nonne S. Joseph in Scriptura vocatur Pater Christi? *Ecce Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Luc. 2. v. 48. Sicuti ergo S. Joseph, interrogatus, an foret Pater Christi, verè poterat affirmare, se esse Patrem Christi, scilicet in communi æstimatione hominum; ita etiam sponsa, interrogata à sponso, an sit virgo, poterit verè affirmare, se esse virginem, scilicet in communi hominum æstimatione, sicuti ordinariè illa interrogatio intelligitur, aut saltem debet intelligi, cum non habeat obligationem respondendi, nisi secundum illam æstimationem, ne alioquin seipsam debeat infamare.

Sed audio Aliquem dicentem; iste sponsus possit meliores nuptias contrahere, si sciret illum defectum; neque incurreret irregularitatem, sicuti jam incurret, propter illam interpretativam bigamiam, & per consequens privabitur clericalibus privilegiis, sibi aliquo competentibus in statu conjugali.

Respondeo; sibi debere id imputare, non alteri, cum sciat, aut certè scire debeat, ordinariè talia vitia occultari; adedque videtur,

219. Virgo putatitia sine peccato potest recipere velum consecrationis.

220. Per virginem potest intelligi virgo putatitia.

Luc. 2.

221. Objectio.

Solvitur.

ut diximus, illud damnus aut nocuum alteri condonare; quia est nocuum sociale, & bonæ educationi prolis.

222. Quænam vitia reddant nuptias parti perniciosas.

Quid autem dicendum sit de aliis defectibus, qui reddunt nuptias parti perniciosas, sive quoad actum conjugalem, sive quoad vitæ societatem, & bonam prolis educationem, non convenit inter DD. Rogas, quæ sint ista vitia? Respondeo, morbus gallicus, gravis lepra, similesque morbi contagiosi, à quibus non sperat sponsus aut sponsa ante nuptias curari. Item, si esset omnino perverfis moribus, & statueret talis perleverare, aut laboraret valde gravi infamiâ, quæ posset honestam familiam omnino dedecorare.

223. An liceat huiusmodi vitia occultare, ex Coninck.

Putat Coninck disp. 23. n. 96. patienti aliquem ex his defectibus, non licere cum huius ignaro contrahere, nisi hic similes defectus pateretur; quia, inquit, ita contrahens, alteri innocenti adfert perniciem, quod simpliciter malum est. Quare credo, talem teneri parti ignaræ, ideoque paratæ contrahere, aut nuptias recusare, aut defectum aperire. Sicut volenti à me emere ligna, occultè cariosa, ut iis domum ædificet, teneret eorum vitium aperire: præsertim cum tale Matrimonium sit parti perniciosum in societate conjugali, ac prolium susceptione, ac educatione, in quem usum expressè petitur. Hæc ille.

Quæm perperam citat Dicastillo pro parte affirmante.

Unde perperam citatur pro opposita sententia à Dicastillo disp. 1. n. 64. o. Ex eodem (inquit) fundamento colligitur, id etiam verum esse, quàmvis defectus, quo quis laborat, sit alteri graviter perniciosus, ut morbus gallicus, gravis lepra & similia. In quo etiam consentiunt Sanchez, Coninck, & Filliucius citati contra Ochagaviam, dum absolute, & absque ulla distinctione defectus, supponunt id licere; præsertim Sanchez, qui exemplum adhibet in morbo gallico. Ita Dicastillo. Ostendens liquidò, se Coninck non legisse, cum hic expressissimè distinguit defectus n. 91. & resolvat, ut jam vidimus, id verum non esse, quando defectus, quo quis laborat, est alteri graviter perniciosus.

224. Quid sentiat Sanchez?

Et quid dicam de Sanchez? Loco supra citato, ubi expressè quærit, an liceat vitium occultare, non meminit explicitè morbi gallici; sed corruptionis puellæ, & aliorum defectuum, non tamen distinguendo inter hos aut illos defectus: unde posset quis intelligere similes defectus, scilicet non perniciosos. Equidem lib. 1. disp. 68. fornicationi post sponsalia, adjungit morbum gallicum, quærens, an qui istos defectus patitur, possit partem, ignoram illorum defectuum, cogere ad executionem sponsalium, & resolvit posse, ut videbimus agendo de 2. parte Conclus.

Videtur autem esse eadem ratio de contractu sponsalium, & de coactione illa; nisi dixeris, disparitatem esse, quòd coactio illa supponat jus iustitiæ, acquisitum ex valido contractu sponsalium, ad executionem contractus; at verò ante contractum initum, nullum inveniri jus iustitiæ acquisitum ad contrahendum; & ideo fieri ei injuriam, si cum ipso, inficio defectus, contrahatur; secus si post contractum compellatur ad executionem contractus.

Sed contra facit; quòd qui intulit injuriam contrahendo, debeat illam injuriam tollere, antequam justè possit cogere ad executionem contractus; sicut patet in eo, qui metu aliquem cogit ad contrahendum; quàmvis enim ille contractus validus sit, secundum Multorum sententiam, tamen nequit ille, qui metum intulit, cogere ad adimpletionem contractus, nisi sublato metu, alioquin & ipsa adimpletio ex eodem metu proveniet; adeòque si contractus propter metum injuriolus, etiam adimpletio contractus.

Fatemur itaque Sanchium esse in illa opinione, quam Dicastillo supra sequitur; quia videtur esse eadem ratio omnium defectuum, scilicet condonatio eorum ex utraque parte, quia consuetudo habet, ut spontè non explicentur, sed occultentur quantum fieri potest, ne speratis nuptiis frustrantur. Sibi itaque imputari debent, si vel negligentius prædictos defectus inquisiverint, aut certè diligenter quæsitos, non potuerint deprehendere. Alioquin si hic contractus debeat sequi leges aliorum contractuum, v. g. emptionis & venditionis, ut videtur Coninck supra supponere, etiam illicitum erit occultare defectus non perniciosos, saltem quando de illis sponsi interrogantur; quia in contractu emptionis & venditionis hoc videtur esse illicitum, cum emens habeat jus, ut rem undequaque bonam emat, dummodo pretium ejus offerat.

Sed quia & hoc videtur Lessius negare, quem sequitur Coninck, ideo hic Auctor distinguit inter defectus perniciosos, & non perniciosos. Sic ait Lessius de Just. & jure lib. 2. c. 21. n. 90. Notandum tamen, etiam si venditor laudet rem suam supra meritum, vel celet vitium, quod illam non reddit notabiliter minus utilem ad usum, qui expetitur, non censeri irritum contractum, nec teneri ad restitutionem, etiam si fortè emptor alioquin non fuisset empturus. Ratio est; tum, quia hæc ferè est consuetudo mercatorum, quæ passim ab emptoribus scitur: tum, quia emptor non incurrit per hoc notabilem aliquam læsionem; tum denique, quia nimis durum esset tale genus hominum tam strictè obligare ad omnium vitiorum detectionem; quod maximè verum est, quando emptor expressè

presè non rogat de vitiis, sed petit, rem bonam & utilem sibi exhiberi. Hæc ille. Ubi cum dicit: *Maximè verum est*, videtur tacitè innuere, etiam verum esse, quando emptor expressè rogat de vitiis.

227. *Sententiam Coninck amplectitur*
Coninck amplectitur
Averfa
 Porro sententiam Coninck amplectitur Averfa q. 8. de Spons. sect. 19. §. *Si tamen periculum esset*, ubi sic scribit: Si tamen periculum esset, ne vir hunc defectum virginittatis in puella postea, aut maritali congressu deprehendat, aut aliunde audiat; idque ægerimè laturus esset, aut illum interfecurus, aut delerturus, aut nimis malè habiturus, aut alia graves rixæ & inimicitia timerentur: vel vir esset Clericus minorum Ordinum, & vellet adhuc in statu conjugali frui privilegiis Clericalibus, illi competentibus, quibus tamen per hujusmodi interpretativam bigamiam priaretur: tunc quidem talis puella peccaret mortaliter nubendo tali viro, cum tali defectu, nimirum ob hujusmodi pericula & incommoda consequentia. Ita notant iidem Auctores. Et Sanchez advertit, hoc peccatum fore potius contra charitatem, quam contra justiciam.

Idemque esset, si hujusmodi inconvenientia timerentur ob alium quemcumque defectum, quem una pars alteri non deregerat antea, postea tamen detegendum. Aut si una pars pateretur morbum aliquem contagiosum, quo facillè inficienda esset altera etiam pars, cum magno suo incommodo aut scandalo, aut foras cum damno etiam prolis. Hactenus Averfa. Idemque ferè docet Basil. Pontius lib. 12. cap. 18. n. 5. ubi distinguit defectus in perniciosos nuptiis, & non perniciosos, & num. 6. cum Coninck docet, non perniciosos posse taceri, secùs perniciosos. Pontium & Coninck sequitur Diana 3. part. tr. 4. resol. 287.

228. *Indicium Averfa*
 Quærit aliquis, quid ego sentiam de hac controversia? Respondeo; attendendam esse consuetudinem, & secundum illam judicandum; hanc autem allegat Sanchez pro se, verè, an falsò, relinquo judicio Aliorum, qui majorem habent earum rerum experientiam. Scimus quidem, quòd sponsi non soleant illos defectus spontè indicare, etiam perniciosos; sed scimus etiam, quòd ægerimè ferant occultationem eorum, rationabiliter, an irrationabiliter, de hoc disputatur. Scimus præterea; multa fieri, quæ tamen fieri non deberent, attentà præcisè lege naturali. Undè hæc res oppidò dubia est, & certè stando præcisè in ratione naturali, magis inclinor in sententiam Coninck; putà, defectus perniciosos ultra judicandos esse, aut à Matrimonio abstinendum; secùs defectus non perniciosos.

229. *Concl. de cor-*
 His ita constitutis de prima parte Concluf. facilis erit probatio 2. partis, facillè, in-

quam, probatur, occultè corruptam posse exigere Matrimonium; neque enim major malitia potest inveniri in illa exigentia seu coactione, quam in contractu sponsalium; sicuti namque pars innocens habet jus resiliendi à sponsalibus, cognitâ illâ corruptione, sic etiam habebat jus non contrahendi sponsalia, positâ eadem cognitione, immò etiam ignorantia, & non contraxisset, si scivisset, ut suppono. Si ergo, eo non obstante, nulla facta sit ipsi injuria sic contrahendo; pari certè ratione, neque fiet ipsi ulla injuria per exigentiam, etiam coram Judice, Matrimonii, ad quod per validum contractum sponsalium seipsum obligavit.

Dico: *Per validum contractum*; quia si defectus sit talis, propter quem à principio sponsalia ipso facto fuerunt invalida, liquet profectò, nullum jus ex eis competere sponso defectuoso ad exigendum, id est, petendum, tamquam debitum, Matrimonium; v. g. si fuisset amens, quando primò contraxit sponsalia, estò postea rediisset ad mentem, nullum jus potest prætere ex hujusmodi sponsalibus, utpote à principio invalidis; jam autem, ut habet Reg. Juris 18. de Reg. Juris in 6. *Non firmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit*. Et lex 29. ff. eod. ait: *Quod initio vitiosum est, non potest tractu temporis convalescere*. Nisi fortè tempore usus rationis, illa sponsalia per novum consensum implicite vel explicitè fuissent confirmata.

De hoc ergo casu non loquitur Concluf. ut patet, quia corruptio mulieris, etsi tribuat jus resiliendi, non tamen à principio reddit sponsalia invalida, ut omnes fatentur, quando abfuit omnis fraus & dolus, ut suppono abfuisse. Alioquin si dolus dedisset causam contractui, tamen si foras contractus adhuc fuisset validus; equidem non absque injuria, quam teneretur tollere concedendo alteri libertatem non contrahendi, quam ei per injuriam abstulerat.

Solum itaque docet Concluf. in eo casu, in quo quis à principio licitè contraxit valida sponsalia, non obstante occulto defectu, in eodem casu posse exigere, id est, petere, tamquam debitum, Matrimonium, donec & usque pars, habitâ notitiâ defectus, à sponsalibus resiliat.

Quod utique hæc ratione suadetur & explicatur: quia si altera pars, ignara defectus, tentet resiliere, & recuset contrahere, verè injustè agit, & injuriam irrogat illi, qui paratus est contrahere: ergo hic justè potest insistere, & in judicio etiam petere, ut fides servetur, & promissum Matrimonium contrahatur.

Antecedens probatur: quia qui patitur hujusmodi defectum, non amittit ipso facto jus suum, acquisitum per sponsalia, ad con-

rupta potest exigere Matrimonium.

Reg. 18. de Reg. juris in 6. L. 29. ff. eod.

230. *Corruptio mulieris non reddit ab initio sponsalia invalida.*

231. *Probatur mulierem corruptam posse exigere Matrimonium.*

trahendum Matrimonium; nec tenetur se spoliare tali jure per seipsum, sed ad summum obnoxius est, ut justè spoliari possit ab altera parte, per rescissionem sponsalium ob talem defectum. At quamdiu altera pars ignorat talem defectum, utique non justè spoliatur, nec spoliare potest illum suo jure. Quo enim titulo spoliaret, cum illum defectum ignoret? Ut autem spoliatio justa sit, oportet habere justum titulum, alioquin fit alteri vera injuria.

Sicuti si quis bonâ fide retineret rem proximi sui, hic autem, nesciens esse suam rem, ipsi eam auferret, nonne meritò pro fure haberetur, & à Judice tamquam fur puniretur, quàmvis si sci visset esse propriam rem, nullatenus eam auferendo peccasset? Sed cur hoc, nisi quia justum titulum ignoravit, & quantum in se fuit, injustè voluit alterum privare istâ re? Ergo similiter in casu præsentis, tamen si à parte rei jus habeat sponsus privandi sponsam corruptam jure suo, acquisito per valida sponsalia; quamdiu tamen ignorat illam corruptionem, quæ sola est justus titulus, si resiliat à contractu, injustè omninò agit, existimans se eam absque justo titulo privare bonis acquisitis, & pacificè possessis.

Confirmatur hæc sententia à simili: si excommunicatus citet aliquem in judicio, obligatur citatus comparere, & respondere, quamdiu contra illum non excipit, sive exceptio illa omittatur ex ignorantia, sive ex alia causa.

Respondet Pontius suprâ n. 7. longè diversam esse rationem: hic enim non tenetur non litigare, licet colligator possit opponere exceptionem; quia eâ excommunicatione non est nullum jus excommunicati, sed impeditur ad agendum. At in nostro casu omninò est nullum jus decipientis in foro conscientia, ut dictum est lib. 4. quàmvis in foro externo validum judicaretur, irritabile tamen. Hæc ille.

Quæ ut meliùs intelligantur, operæ pretium erit præcedentia verba illius n. hic ascribere; sic ergo ait Pontius: Ex his facilè colligitur, an, is qui defectum aliquem patitur, possit ignarum ejus defectus, renuentem implere sponsalia, cogere, ut adimpleat. Et quidem si sunt defectus posterioris generis (intelligit defectus perniciosos, ut morbum contagiosum &c.) non potest, etiam si post sponsalia in eos defectus inciderit. Sicut qui vendit alicui ligna putrida & cariosa ad ædificandum, aperire tenetur ante traditionem. Sic Ægidius dub. 12. citato in fine.

Idem dico de patiente defectus primi generis (per quos ipse intelligit defectus, qui reddunt nuptias minus appetibiles, non tamen perniciosas, ut si mulier, quæ existimatur pulchra, quia absens est, sit deformis, &

quæ existimatur dives, sit pauper, & quæ existimatur honesta, non sit virgo sed corrupta) si dolo induxit illum ad sponsalia contrahenda; intulit enim injuriam, à qua abstinere debet, non urgendo implere. At si patiens defectus primi generis, non illum induxit ad contrahendum, probabile satis est, posse cogere, ut impleat. Sic Ægidius loco citato conclus. 5. Sanchez disp. 68. n. 8.

Probabilis tamen videtur, non posse illum resilientem cogere, id quod etiam satis probabile judicat Ægidius dub. cit. n. 99. Quia reverà si isti defectus reddunt nuptias valde incommodas alteri contrahenti, semper habet jus vitandi proprium incommodum, etiam si ignoret, quâ ratione sibi incommodum inferatur. In quo vides longè diversam esse rationem in hoc casu, & quando quis excommunicatione ligatus, litigat cum aliquo. Hic enim &c. ut sup. Ita Pontius.

Sed notandum in primis, quòd Ægidius non tantum duplicis generis defectus, sed triplicis generis defectus assignet. Primi generis, qui consistunt in sola fractione fidei, ita ut non reddant reum notabiliter viliorum in ordine ad Matrimonium, aut ejus nuptias deteriores; ut si sponsus sit semel casu fornicatus sine periculo prolis, aut si alteruter à sponsalibus injustè conatus sit resilire, volendo cum alio contrahere, aut suâ gravi culpâ non implevit sponsalia condicte tempore. Secundi generis, qui reddunt nuptias notabiliter minus appetibiles, non tamen perniciosas alteri, quos Pontius suprâ vocat 1. generis. Et tertii generis, qui reddunt nuptias perniciosas, quos Pontius ponit posterioris generis.

Præterea docet Ægidius, patientem defectum primi generis, absolutè posse cogere partem ignarum, ut sponsalia contracta compleat contrahendo Matrimonium; quia quamdiu hæc defectum ignorat, nullum habet jus illud negandi; quia hæc non potest illum promisso Matrimonio spoliare, nisi in pœnam violatæ fidei.

Porro idem putat probabiliter dicendum de patiente defectus secundi generis, quando non induxit partem dolo, ut secum contraheret; estò etiam oppositum satis probabile sit, scilicet patientem defectus 2. generis non posse cogere ad Matrimonium, estò non induxerit partem dolo. Hæc est ergo doctrinam quam Pontius suprâ vocat probabiliorem, ibi: Probabilis tamen videtur &c. nam pro ea allegat Ægidium, & probat ipsius ratione; quia semper habet jus vitandi proprium incommodum &c.

Ad quam rationem facilis est responsio; scilicet habere jus vitandi incommodum, nisi aliquid aliud obstat; hic autem obstat jus justitiæ acquisitum ad Matrimonium, non obstante illo incommodo, quod narum est inde

232. Confirmatur.

Responsio Pontii.

233. Quid hic Auctor sentiat de hac controversia.

incè sequi; nam suppono, uti etiam supponit Egidius, sponsalia fuisse valida, etiam in foro conscientie, alioquin quæstio non procedit, ut patet ex dictis. Jam autem illud jus justitiae permanet, donec pars ignara iusto titulo resiliat.

236. Offeratur eadem esse ratio in hoc casu, quod quando quis excommunicatus non tenetur non litigare, licet colligator possit opponere exceptionem, quia eadem excommunicatione non est nullum jus excommunicati; sic itidem in nostro casu, patiens defectum non tenetur non contrahere, licet pars, si sciret defectum, posset opponere exceptionem, & iuste à contractu repellere, quia eadem exceptione, quamdiu non est opposita, non est nullum jus patientis defectum, etiam in foro conscientie, nisi fuerit decipiens, de quo videtur loqui Pontius, sed male; cum non sit probabile, decipientem, id est, dolo vel fraude alterum inducentem, posse vel contrahere sponsalia, vel cogere ad Matrimonium, post sponsalia contracta.

Unde nescio, quid sibi velit Pontius, quando supra dicit: At in nostro casu omnino est nullum jus decipientis in foro conscientie, ut dictum est lib. 4. Nam lib. 4. agit de consensu præfinito ex metu vel dolo; at verò in nostro casu supponitur, sponsalia fuisse contracta sine dolo, ut manifestum est. Male ergo dicit Pontius supra, longè diversam esse rationem in hoc casu, & quando quis excommunicatione ligatus litigat cum alio; sed optimè illo simili confirmatur nostra doctrina.

237. Aliqui eam etiam confirmant exemplo conjugis, qui commisit adulterium, & tamen potest exigere debitum, quamdiu manet adulterium occultum. Sed ego hoc exemplo impresentiarum nolo uti; quia oppositum non minus probabile est, ut patebit ex dicendis suo loco, ubi de divortio propter adulterium. Unde Adversarii nostri illo exemplo confirmant suam doctrinam, dicentes, quòd sicuti adulter occultus non potest exigere debitum, id est, petere copulam tamquam debitam, quia per adulterium, quamvis occultum, amisit jus petendi; pari quoque ratione sponsum propter occultam fornicationem amisisse jus exigendi Matrimonium, adeoque injustè illud exigere.

Respondet Dicastillo disp. 1. n. 645 non esse eandem rationem; quia, inquit, quamvis concederemus, juxta Aliorum sententiam, non posse petere debitum, id tamen provenit, quia adulter amittit jus proximum petendi ab altero debitum tamquam debitum; ac proinde non potest illud petere ab altero conjugè, ignaro adulterii & innocente: in nostro autem casu adquisivit, & retinet sponsus,

238. Respondet Dicastillo disp. 1. n. 645 non esse eandem rationem; quia, inquit, quamvis concederemus, juxta Aliorum sententiam, non posse petere debitum, id tamen provenit, quia adulter amittit jus proximum petendi ab altero debitum tamquam debitum; ac proinde non potest illud petere ab altero conjugè, ignaro adulterii & innocente: in nostro autem casu adquisivit, & retinet sponsus,

laborans defectu occulto; jus proximum, ut alter secum contrahat Matrimonium. Hæc ille.

Sed contra, inquis; hoc est quod quæritur, an talis sponsus retineat jus proximum. Respondeo; quæritur omnino, & probatur, quòd retineat; quia talis est defectus, ut supponitur, quo non obstante, valent sponsalia; ergo per illa sponsalia acquirit sponsus jus proximum, hoc quippe est sponsalia valere; ergo etiam retinet jus proximum, alioquin haberet, & non haberet jus proximum; haberet quia acquirit per valida sponsalia; & non haberet, quia non retinet. An putas, quia pro primo instanti habeat jus, & pro 2 instanti illud amittat, existente eadem causa pro 1. instanti? Scio, quia non putas.

Pergam itaque ad exemplum pœnæ conventionalis, quam non statim tenetur solvere, qui eam incurrit; sed dumtaxat quando ab altera parte exigitur. Ita (inquit Aversa q. 8. de Spons. lect. 19. §. Adducitur etiam) ex natura ipsa hujus contractus, veluti pœnæ conventionalis est, ut utraque pars possit recedere ob defectum alterius; ita scilicet, ut non statim illa pars, quæ incidit in defectum, teneatur se subtrahere aut prodere, & à petendo cessare; sed solum desistere debeat, quando altera pars ratione illius defectus petet, ut desistat. Verum quia nomen pœnæ in hoc non habet propriè locum, nisi quando quis suâ culpâ & voluntate incidit in talem defectum: cum tamen possint alii plures defectus accidere absque illius culpa & voluntate: idèò magis accommodatum erit dicere, consequenter ad modum loquendi in superioribus usitatum, facultatem recedendi potius se habere veluti conditionem conventionalem, tacitè in promissione sponsalitia inclusam, ita ut utraque pars promittat, cum tacita tamen conditione, ut possit recedere, si altera pars tali vel tali defectu gravetur. Quæ tamen conventio ex naturali ipsa æquitate non ita accipiatur, quasi utraque pars se obliget ex se ipsa desistere, aut se prodere, occurrente tali defectu; sed solum, ut ab altera possit repelli, quando in tali defectu deprehendatur. Hactenus Aversa.

Si objicias; deficiente conditione contractus, statim deficit ipse contractus, estò defectus sit occultus. Respondeo; sponsalia non esse propriè conditionata propter illas conditiones, de jure subintellectas, nisi exterius apponantur aliter, quam insunt (arg. l. 99. ff. de Condit. & demonstr. Condiciones extrinsecus non ex testamento venientes, id est, quæ tacite inesse videantur, non faciunt legata conditionalia) v. g. si quis contraheret sponsalia sub hac conditione: Si non es virgo, aut non perma-neas, eo ipso volo sponsalia esse soluta, procul dubio quæ non est virgo, vel postmodum amittit

239. Confirmatur etiam doctrina nostra exemplo pœnæ conventionalis, ex Aversa.

240. Obiectio solvitur.

L. 99 ff. de Condit. & Demonstr.

rit virginitatem, quamvis occultè, nullum habet jus exigendi Matrimonium.

Ratio est; quia in tali casu non perficiuntur sponsalia, nisi adimpletâ conditione; quare eâ deficiente, sponsalia sunt per se nulla; quid ergo mirum si ex illis sponsalibus, utpote omninò invalidis, nullum jus competat parti defectuosæ, ad exigendum Matrimonium? Loquimur ergo in casu, quo sponsalia erant completa & valida; sed tamen cum potestate recedendi, eaque dissolvendi ob conditionem, tacitè inclusam. Et verò hoc modo ordinariè sponsalia contrahuntur, non autem priori modo, ut clarum est.

241.
Cavendum est defectuoso ab omni dolo & fraude.

Pro fine, iterum Notò; cavendum esse defectuoso ab omni dolo & fraude, id est, ne positivo dolo inducat alterum ad contrahendum, alioquin nullatenus poterit exigere Matrimonium; quippe tenetur ex iustitia dolum tollere, adeòque exigendo contractum, continuat priorem injuriam. Et idem dicendum de illo, qui contraxit cum vitio pernicioso, juxta sententiam Coninck & Aliorum; quia contrahendo fecit injuriam, quam non potest tollere, nisi sponte alterum liberet à sua obligatione, ipsum restituendo in integrum. Breviter; tunc potest exigere Matrimonium, quando absque injuria contraxit sponsalia completa & valida.

Sequitur alia quæstio; utrum sponsus, conscius sufficientis causæ dissolvendi sponsalia, censetur remittere jus suum, si postea sponsam carnaliter cognoscat. Pro resolutione instituitur

CONCLUSIO. XIII.

Sponsus, conscius sufficientis causæ resiliendi, præsumitur cedere jure suo, si postea sponsam carnaliter cognoscat.

242.
Pars innocens cognito defectu potest cedere jure suo verbis vel factis.

Non est dubium, quin sponsus aut sponsa, postquam devenit in notitiam defectus, seu causæ sufficientis, præcedentis aut subsequæ, dissolvendi sponsalia, possit cedere jure suo, & remittere alteri parti talem defectum, qua remissione factâ, nequit amplius rescindere sponsalia, sed tenetur contrahere Matrimonium, ubi & quando validè ac licitè poterit illud contrahere. Res per se est manifesta; quia per illam cessionem seu remissionem reddidit parti jus suum, antea in actu primo, ut sic loquar, amissum; ergo sicuti ante defectum poterat cogere illum ad servandum fidem sponsalium, ita etiam post defectum condonatum.

An copula illicita sit tale factum.

Patet quoque, hanc remissionem fieri posse tam verbis, quam factis; v. g. si adhuc tractet partem defectuosam tamquam sponsam,

ut priùs solebat eam tractare. De quo ergo hic disputatur, est; an copula, illicitè habitâ, sit tale factum, quo censetur pars innocens cedere jure suo; & remittere jus suum, quod habet ad rescindenda sponsalia; ac proinde ea ipsa redintegrare, ita ut eandem vim habeant, ac si de novo contraherentur, post habitam notitiam defectus.

Affirmat Sanchez disp. 66. n. 2. cum Aliis communiter, si tempore copulæ causa resiliendi sufficienter erat cognita; & probat exemplo conjugum, qui, conscius fornicationis, habitæ post Matrimonium, se cognoscentes, amittunt jus petendi divortium. Quod adèd verum est, ut, etiam divortio celebrato, censentur se reconciliari, & in Matrimonio perseverare teneantur, copulâ inter ipsos subssecutâ. Amittunt etiam per eam copulam jus accusandi, l. Si uxor. 1. 2. in fine, ff. ad leg. Jul. de Adult. ibi: *Aboluit enim prioris Matrimonii delicta, reducendo eam.* Et docet Gloss. cap. fin. de Adult. verb. *Fornicationis*, ibi: *Et iia solo facto, licet non sit lata sententia de adulterio, adulterium privatur jure petendi debitum, nec alter ei tenetur reddere debitum; quia ubi nulla petitio, nulla mora, ff. de Verb. oblig. Si pupillus. Et si tunc reddidit debitum, sibi præjudicat, ut eam postea accusare non possit, 3. 2. q. 1. c. 1. 2. 3. & 4. ff. de Adult. Si uxor. §. ult.* Ergo similiter perdet sponsus eâ copulâ jus rescindendi sponsalia.

Probat 2. quia, non obstante fornicatione præcedenti, transibant antiquitùs illa sponsalia in Matrimonium per copulam, eò quòd carnaliter cognoscens, omnem culpam & delictum fornicationis remittat.

Ex qua doctrina inferit Sanchez supra n. 3. idem esse dicendum, quamvis haberet sponsus voluntatem non remittendi; adhuc enim non poterit dissolvere sponsalia, sicut non potest petere divortium Matrimonii conjugum, qui, conscius fornicationis alterius, copulam habuit, licet haberet animum injuriam non remittendi; nam ea remissio non à voluntate suâ, sed ex jure ipso proficiscitur. Si autem, jam dissolutis sponsalibus, haberet copulam, non censetur sponsam reconciliari, ita ut ad sponsalia teneatur: sicut, divortio celebrato, convalescit per copulam Matrimonium: dispar enim est ratio; nam divortio facto, manebat vinculum prioris Matrimonii; dissolutis verò sponsalibus nullum vinculum supererat. Hæc ille.

Sed quantum ad primam probationem; de condonatione adulterii per copulam subssecutam, habemus expressa jura, præter illud, supra assignatum (quod Sanchez lib. 10. disp. 14. n. 6. rejicit, tamquam non probans intentum) putâ, leg. *Crimen*, 11. C. Ad L. Jul. de Adult. ibi: *Crimen adulterii maritum, retentâ in Matrimonio uxore, inferre non possit nemi.*